

EXAMINATIONS AND ASSESSMENT CHIEF DIRECTORATE

Home of Examinations and Assessment, Zone 6, Zwelitsha, 5600

REPUBLIC OF SOUTH AFRICA, Website: www.ecdoe.gov.za

2019 NSC CHIEF MARKER'S REPORT

SUBJECT:	SESOTHO HL
PAPER:	3
DURATION OF PAPER:	2 ½ hrs
DATES OF MARKING:	NOVEMBER/DECEMBER 2019

SECTION 1: (General overview of Learner Performance in the question paper as a whole)

MEQOOO- (ESSAYS)
1.1 Botjhaba ba ka, boikgantsho ba ka. Ke bahlahlobuwa ba ka bang diperesente tse 20 (20%) ba arabileng moqoqo ona, mme ho bao 15% ya bona e tswile lekoteng. Bakeng sa ho bua ka botjhaba , ba buile ka botjha . Ho bonahala hore ba ferekantswe ke mopeleto, ba arotse lentswe le le leng ba etsa a mabedi. Moqoqo o bile le phephetso ho feta e meng, hoo e bang o beile ba o kgethileng kgatong ya 3 le 4. (level 3 and 4).
1.2 Mokgwa oo tjhelete ya balefi ba lekgetho e sebediswang ka wona. Bahlahlobuwa ba etsang 3% ba nkile moqoqo ona. Ke ba ka etsang 2% feela ba lekileng ho araba se hlokehang, 1 % ya bona e ikoqetse ka boRadipolotiki ba tshepisang setjhaba tshebeletso tse ntle ka nako eo ba iketelang dikgetho. Ho bonahala hore lentswe lekgetho (tax) le ferekantswe le dikgetho (elections)
1.3 Mohlang oo ka ithuta ho nka boikarabelo ba ketso tsa ka. Sehlooho sena ke sona se kgethuweng ho feta tse ding. Se nkuwe ke bahlahlobuwa ba ka bang 40%. Ba phetile hantle ka diketso tse sa lokang tseo ba neng ba di etsa ho fihlela ho fihla letsatsi la ho inyatsa le ho nka boikarabelo ba diketso tseo. Bongata ba ba fumaneng kgato ya 7 (level 7) moqoqong ke ba nkileng moqoqo ona.
1.4 Ho latela kamoo tthekefetso e seng e hlwele mekwalaba kateng, ke nako jwale ya hore Aforika Borwa e kgutlise kahlolo ya thapo. Sena ke sehlooho se sa tshehetseng lehlakore, Mohlahlobuwa o lebelletswe ho tshehetsa mahlakore a mabedi a taba ka ho lekalekana. Sehlooho sena se kgethuwe ke 7% ya bahlahlobuwa, leha ho le jwalo ke 2% feela e arabileng ka nepo, ba bang ba qoqile ka lehlakore le le leng feela le ho dumellana ho kgutliswa ha kahlolo ya thapo, ha ba bang bona ba ingolletse ka tthekefetso. Ba kgonne ho ba dipakeng tsa kgato ya 4 le 5 feela.
1.5 E be mehlolo e etswang ke baruti ba bang ke nnete kapa ke ho thetsa setjhaba? Ona ke

Moqoqo wa kgang, mohlalobuwa o kgetha lehlakore le le leng la taba a le tshehetse.
Ke 10% ya bahlahlobuwa e kgethileng moqoqo ona. Ba mmalwa ba arabileng ka nepo, ba bang ba tsheheditse mahlakore ka bobedi. Ba dumetse hore baruti ke batlotsuwa ba Morena ba etsa ka toka, ba boele ba nyatse mehlolo eo ba e etsang.
1.6 Ditshwantsho. Bahlahlobuwa ba fuwe monyetla wa ditshwantsho tse tharo tseo ba kgethang se le seng ho tsona. 20% ya bahlahlobuwa e kgethile ditshwantsho, mme ba qoqile hantle. Setshwantsho se ratuweng haholo ke sa 1.6.2 se bontshitseng titjhere le barutwana. Boholo ba ba iphumanetseng kgato ya 7 moqoqong ke ba nkileng ditshwantsho.

SECTION 2:

Comment on candidates' performance in individual questions

(It is expected that a comment will be provided for each question on a separate sheet).

(a) General comment on the performance of learners in the specific question. Was the question well answered or poorly answered?
DITEMA TSA KGOKAHANO
2.1 LENGOLO LA TLETLEBO:
Bahlahlobuwa ba ka etsang 25% ba kgethile lengolo lena le yang ho Mohlophisi wa koranta. Baholo bo ngotse ka nepo leha ho ntse ho haella mehlala e nnetefatsang puo e fosahetseng. Ho ntse ho bonahala bofokodi ba ho se tsebe diaterese tse nepahetseng, haholoholo aterese ya bobedi. Ba kopanya P.O. Box le aterese ya seterata.
2.2 ATIKELE E YANG LESEDINYANENG:
Bahlahlobuwa ba ka bang 2% ba ngotse atikele. Ba ka bang 1.5% ba na le kgaello ya sebopeho, ba ingolla jwalo ka ha ba ngola moqoqo.
2.3 PUO:
10% ya bahlahlobuwa ba arabile puo. Nehelano tsa bona di boemong bo hare feela, ba bontshitse tsebo ya makgetha a Puo.
2.4 TEKOLOKAKARETISO:
Tema ena e ngotswe ke bahlahlobuwa ba etsang 3% feela, ho bona moo ke ba ka etsang 1% feela ba tsebileng sebopeho sa tekolokakaretso.
2.5 PUISANO:
Tema ya puisano e ngotswe ke boholo ba bahlahlobuwa. E arajuwe ke 30% ya bona, mme ba bontshitse tsebo e lekaneng ya makgetha a puisano. Ke methwaela e etsang 0.8% e nang le kgaello ya sebopeho. Tema ena e kgethuwe ke ba bangata mme e ba behile kgatong ya 7 temeng ena.
2.6 OBITJHUARI:
30% ya bahlahlobuwa e nkile tema ena, ke e nngwe ya ditema tse nyolletseng dikgato ho ya ho ya 7 ho ba e nkileng. Boholo ba bahlahlobuwa ba tseba makgetha a tema ena ya nalane ya mofu.

(b) Why the question was poorly answered? Also provide specific examples, indicate common errors committed by learners in this question, and any misconceptions.
2.1 Lengolo
Bahlahlobuwa ba ntse ba na le phephetso ya diaterese tse nepahetseng, haholoholo aterese ya bobedi. Ha ba ngole le Moamohedi jk Mookamedi. Ba ntse ba ngola tse Kang; P O Box 68
Letlaka Street 99
Selehae
2.2 Atikele
Atikele e na le phephetso ya sebopeho. Bahlahlobuwa ha ba ngole sehlooho se hohelang, mongodi, sebaka, ho arola ka dikholomo, le sebopeho sa phiramiti sa nehelano. Bahlahlobuwa ba buile ka monono oo e leng tshita ha ba fane ka dikeletso.
2.3 PUO
Bahlahlobuwa ha ba latele ditaello. Ba ne ba laetswe ho leboha sebui se neng se tlo ba kgothatsa ,ha ba saena boitlamo ba bona e le maKereiti 12,a be a fane ka tshepiso ya hore ba tla sebetsa ka thata. Bahlahlobuwa bona ba iketsa dibui tseo tsa letsatsi ha ba se lebohe.
2.4 Tekolokakaretso
Bahlahlobuwa ba haellwa ke sebopeho se nepahetseng sa tekolokakaretso ya filimi. Sebopeho se nepahetseng se tshwanela ho ba le; lebitso la filimi, mongodi, motsamaisi, mohale kapa bahale, dintlhakgolo tsa filimi, dikgaello, le dintlafatso.
2.5 Puisano
Bofokodi bo bonahetseng ke ba ho se fane ka mehlala e kgolwehang ya diphephetso tsa sedikadikweng sa mmino, ena e tshwanelang ho matlafatsa temoso e yang ho motswalle.
2.6 Obitjhuari
Bahlahlobuwa ha ba ele hloko ditaello tsa Potso, taelo e re Malome ya seng a hodile haholo. Bona ba ngola dilemo tse sa kgolweheng tse kang tsena; malome o hlahile ka selemo sa 1897, a nyale kapa a sebetse a na le dilemo tse 101, a be a siye le batswadi mahlomoleng. Ba bang ba mo nyenyefatse haholo a hlahe ka 1999, kgathe ba bang ba ngotse le dilemo tse so fihli ba re o nyetse ka selemo sa 2023.

(c) Provide suggestions for improvement in relation to Teaching and Learning
MEQOQO:
- Baithuti ba tshwanela ho rutwa mefuta yohle ya meqoqo

- Mongolo o nepahetseng wa Sesotho le mopeleto di kwetliswe haholo
- Phapang pakeng tsa moqoqo wa kgang le o sa tshehetseng lehlakore e rutwe
- Baithuti ba rutwe ho manolla sehlooho ho hlokomela ntlhakgolo ya moqoqo
- Ba kwetliswe haholo ka ditaelo tseo ba lokelang ho di ela hloko dipotsong
- Ba kgothalletswe ho bala masedinyana, ho boha le ho mamela ditaba
- Ho etswe puo ya molomo le dipuisano ka nako tsohle ho kgutlisa boitshepo ba Basotho ba ho bua Sesotho se nepahetseng
DITEMA TSA KGOKAHANO:
- Baithuti ba rutwe ka ho phethahala ditema tsohle tsa kgokahano
- Ho hatellwe dibopeho tsa ditema ka ho fapana ha tsona
- Diatikele le ditekolokakaretso di rutwe ka ho phethahala
- Sebopeho sa puo se nne se rutwe haholo e le ditlhakiso se lokisa mongolo
- Baithuti ba kgothalletswe ho sebedisa rejisetara e nepahetseng ka nako yohle ho qoba puo e hlohlontshang ditsebe ya ditlhapa.

(d) Describe any other specific observations relating to responses of learners and comments that are useful to teachers, subject advisors, teacher development etc.
- Pampiri ena ya boraro e se ke ya nkelwa fatshe, ke yona e jereng matshwao a mangata a 100 ha e bapiswa le tse ding dipamiri
- Sebopeho le melawana ya puo di nne di rutwe haholo hobane ntle le tsebo eo mongolo le mopeleto ha di nepahale
- Baithuti ba phela tikolohong e nang le kgahlamelo ya dipuo tse ding le meetlo e meng, ka hoo ho hlodisana ka puo tse hlophisitsweng ho ka ba molemo
- Bahlahlobi ba kotjwa ho etsa boitjhoriso ba dipampiri tsohle tsa Sesotho nako le nako, ho bonahetse kgaello e itseng ya tsebo.
- Ho ketekwa ha matsatsi a nang le botjhaba jwalo ka letsatsi la Morena Moshoeshe ho ka tsoselletsa lerato la Sesotho, le Bosotho ho Basotho.